

Gjennom ord blir verda stor

- kampanje for nynorsk i barnehagen

GODE TIPS

Mållaget vil gjerne at born over heile landet skal oppleve både nynorsk, bokmål og ulike dialektar i barnehagen. Vi vonar de vil bruke heile språkmangfaldet i Noreg. Born får sans for ulike språktradisjonar når dei vaksne er gode rollemodellar. Her har vi samla ei liste med gode døme og gode framlegg til tiltak. Ta gjerne kontakt med Mållaget om du ynskjer å diskutere eigne planar for tiltak.

Lydbøker

Nokre bøker kjem også som lydbøker. Ved høgtlesing for ungene er det mange som les bokmål eller dialekt, og ikkje på nynorsk. Ved å bruke lydbøker i barnehagen får ungene høyre nynorsk. Lydbøker kan lånast på biblioteket eller kjøpast i bokhandelen. Nettbokhandelen www.bokdykk.no har mange gode tilbod.

Låne bøker på biblioteket

Det kan difor vere viktig å låne bøker på det lokale biblioteket. Få bibliotekaren til å leite fram nokre nynorske bøker kvar gong de låner bøker. Nokre barnehagar har det slik at biblioteket lagar til eigne bokkasser med bøker, som vert bytte ut med jamne mellomrom.

«Bestemor i barnehagen»

Samisk barnehage i Oslo har kvar veke vitjing av ei samisk bestemor. Her får borna møte samisk språk gjennom soger, songar og eventyr. Tiltaket er svært populært, både hjå borna, foreldra og dei tilsette.

Dialektbading

Dette er eit tiltak som til liks med «Bestemor i barnehagen» krev at mållaget eller andre lokalt kan stille på med folk på dagtid. Det kan vere eit samarbeid mellom barnehagen og det lokale mållaget. Ideen er at barnehagar i lokalmiljøet kan få vitjing frå eldre folk som kan fortelje ulike soger, syngje eller lese rim og regler på dialekt. Slik kan ungene få vite litt meir om eigen dialekt eller andre dialektar. Bodskapen må vere at det er bra å halde på dialekten, og at det finst mange ulike dialektar over heile landet. Dette er òg eit tilbod som kan gå ut til ungene i 1. til 3. klasse i barneskulen.

Ordleik

Mange barnehagar lagar ulike ordleikar. I Ørsta har Liadal barnehage laga ein «ordbank». Der set borna inn nye ord dei lærer, i ein bank. Seinare tek dei ut orda, og vinsten er auka ordtilfang. Dette er ein enkel og pedagogisk måte å lære borna språk på.

Lære dialektord

I Leira barnehage i Valdres lærer borna eitt dialektord frå Valdres-dialekten kvar veke. Kvart nytt ord vert hengt opp på veggen i garderoben til borna. Så når foreldra kjem for å hente borna, lyt dei også prøve å gisse kva dialektordet tyder.

Språkleg variasjon

Ein høyrer ofte born ta initiativ til slike samtalar, til dømes når dei oppdagar at eg, æ og engelsk I tyder det same. Dersom born lærer ord som dialekt, bokmål, nynorsk, somali, tospråkleg og så bortetter, har dei reiskapar for å forstå språkleg variasjon. Då treng dei ikkje seie at somme språk er «annleis» eller «rare», og dei får større språkleg medvit. Kunnskap gjer oss alle tryggare (les meir i Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen av Høigård, Hoel og Mjør, Utdanningsdirektoratet 2010).

Tunkatten Lurivar

Ivar Aasen-tunet i Ørsta har ein eigen formidlingsfigur som er mynta på born i barnehage- og småskulealder. Tunkatten Lurivar er ein ordspion som er oppteken av språk og nynorsk litteratur. På nettstaden www.tunkatten.no er det språkaktivitetar og forteljingar. Utdrag frå nynorske lydbøker og forteljingar om Lurivar ligg som lydfiler og eignar seg godt for born som ikkje har lært å lese. Særleg godt eigna er songboka som inneheld 50 nynorske barnesongar. Her kan

born og vaksne høyre på songane og syngje med, og det er enkelt å laste ned både musikk og notar. Tunkatten Lurivar sin nettstad skal vere eit enkelt hjelpemiddel til å bruke meir nynorsk i barnehage og skule.

Pirion

Noregs Mållag og Landssamanslutninga av nynorsk-kommunar (LNK) har gått saman om å skipe Stiftinga Pirion som lagar kulturavisa Pirion. Dette er ei avis som særleg er laga for tilsette i barnehagar og i barneskulen. De kan også ta kontakt med Pirion for å få aviser til å spreie i barnehagen. Piron kjem ut åtte gonger i året og kostar (pr februar 2010) 225 kroner for eit heilt år! For å tinge Pirion: send e-post til pirion@norskplan.no eller ring 52 79 04 82 eller send faks til 52 79 04 81.

Pirionkurs

Kva skal til for å skape ein kulturbarnehage? Kva slags kultur vil vi at borna våre skal vekse opp med? Pirionkurset rettar seg mot det pedagogiske personalet i barnehagane og har som føremål å auke medvitet om den rolla barnehagen har som kultur- og språkformidlar. Pirionkurset gjev idear og inspirasjon til det praktiske arbeidet i barnehagen. Fleire lokallag har skipa til Pirionkurs saman med kommunen sin. Les meir om Pironkurs på nettstaden www.pirion.no eller send e-post til: pirion@norsk-plan.no.

Nynorske songbøker

Song er viktig i barnehagen, og for barnehagetilsette er det viktig å ha lett tilgang til gode songar på nynorsk. *Song for deg og meg* er ei songbok som har kome ut på Det Norske Samlaget. Meland Mållag og Selja forlag har laga *Syng sjøl*, ei samling med mange av dei vanlegaste songane, men i nynorsk språkdrakt. Sjå innom www.blamannbok.no for gode tilbod. Det er fleire gode songbøker å få kjøpt. Skaff deg oversyn hjå www.bokdykk.no.

Blåmann Barnebokklubb

Denne barnebokklubben er unik! Alle bøkene er på nynorsk, og det tilbodet er han åleine om å gje. Tilbodet i barnebokklubben er retta inn mot aldersgruppene 2-6 år og 6-12 år. Sjå innom nettsidene www.blamannbok.no og få eit oversyn over kor mange gode bøker dei kan tilby! For å få gode tilbod tilpassa dykkar lokale kommune ring 23 24 27 00 eller send e-post til blamann@blamannbok.no.

Nynorsk for dei minste

På nettsida til Nynorsksenteret: www.nynorsksenteret.no er det ei eiga side som heiter: Nynorsk for dei minste. Her er det fleire gode opplegg og idear for bruk av bøker i barnehagen (i tillegg til litt eldre ungar). Her finn du også korte animasjonsfilmar som til dømes den om Kråkebollebilly som kan brukast direkte inn i barnehagen.

Møte om barnekultur og språk

Det finst fleire interessante innleiarar, og om de tek kontakt med Mållaget, kan de få tips til gode namn. Tenk også igjennom folk lokalt som ein kan bruke: Til dømes frå fagmiljø, politiske miljø i kommunen eller Utdanningsforbundet.

Foreldremøte - temakveld om barn og lesing

Om korleis foreldre kan stø opp om språkutviklinga hjå ungene - særleg ved hjelp av høgtlesing og nynorsk høgtlesing. Språkstimulering startar tidleg og leseutviklinga startar i toårsalderen.

Songar, leik, rim og regler

Born vil gjerne høyre eventyr, lære nye ord, songar, rim og regler, og det er kjekt om borna får oppleve dette på nynorsk. I Seljord kommune har dei laga eit eige hefte med rim og regler Dette heftet kan fleire ta i bruk: <http://www.seljord.kommune.no>. Dessutan kan barnehagane i kommunen gå saman om å organisere kurs i lokale songar/regler og segner for dei tilsette.

Sjå www.nm.no for fleire nettsider med gode tips.

